

רחל בראי המדרש

מאת : עזרא מרום

בפרשתנו מסופר על פטירת רחל אמנו: " ותמות רחל ותקבר בדרך אפרתה היא בית לחם" (ל"ה, 19). חז"ל עסקו רבות במדרשיהם בדמותה של רחל. להלן נציג שלושה מן המדרשים:

1 רבי שמעון בר יוחאי מדגיש במדרש את חשיבותה של רחל אימנו בכך שכל עם ישראל קרוי על שמה ועל שם צאצאיה. כולנו נקראים על שמה ונחשבים לילדיה שנאמר: " רחל מבכה על בניה." (ירמיהו ל"א, 14) ולא רק נקראו על שמה אלא על גם על שם בנה יוסף שנאמר: " אולי יחונן ד' צבאות שארית יוסף." (עמוס, ה 15). וכן בתהילים פ, 2 נאמר: "נוהג כצאן יוסף, רועה ישראל האזינה" כלומר כל ישראל נקראים על שם יוסף בנה של רחל. וממשיך המדרש ולא סוף דבר אלא גם על שם בן בנה שנאמר " הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים כי מידי דברי בו רחם ארחמנו נאום ד' ". (ירמיהו, ל"א 19). כלומר כל ישראל נקראים גם בשם אפרים, בן יוסף ונכדה של רחל

2. רחל נקברה בדרך " ותקבר בדרך אפרתה היא בית לחם. ויצב יעקב מצבה על קבורתה היא מצבת קבורת רחל עד היום". (בראשית ל"ה, 19). אמרו חכמים מה ראה יעקב אבינו לקבור את רחל בדרך אפרת? אלא צפה יעקב אביו שהגלויות עתידות לעבור שם לפיכך קברה שם כדי שתהא מבקשת רחמים עליהם. הא היכי דמי: "קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה". חכמינו ז"ל מגלים לנו כי לא במקרה מתה רחל בדרך ונקברה בדרך. כי היא עקרת הבית, עיקר הבית, על ידה נבנה כל בית יעקב ובית ישראל. היא בחייה עשתה מעשה הקרבה נפלא ויותר על בעלה שאהב אותה ורצה דוקא בה. והיא גילתה לאחות את הסימנים שמסר לה יעקב כדי לא לבייש את אחותה מתוך אחריות וכך נבנה בית יעקב מלאה ורחל כאחד. גם במותה ואחרי מותה היא נושאת בעול האחריות על עתיד בית יעקב בית ישראל שכולם נקראים בניה. היא קבורה בדרך ומלוה את בניה בדרכם ומבכה על בניה ההולכים בגלות ובגלל ההקרבה בחייה היא זו שנענית והקב"ה אומר לה " מינעי קולך מבכי ועיניך מן דמעה כי יש שכר לפעולתך נאם ד' וגו' שבו בנים לגבולם."

3. במדרש איכה רבתי נאמר: "כשחרב בית-המקדש היה הקב"ה בוכה, אמר, אוי לי שהחרבתי את ביתי, בני היכן אתם, כהני היכן אתם, אוהבי היכן אתם?. אמר הקב"ה לירמיה - קרא לאברהם ליצחק ליעקב ולמשה. באו לפניו, והיה כל אחד מהם מבקש על ישראל, באותה שעה קפצה רחל אמנו לפני הקב"ה, ואמרה - רבש"ע גלוי וידוע לפניך שיעקב עבדך אהבני יתירה, ועבד בשבילי לאבא שבע שנים, וכשהשלימו אותן שבע שנים, והגיע זמן נשואי לבעלי, יעץ אבי להחליפני לבעלי, ולתת לו את אחותי במקומי. וכאשר נודע לי הדבר, היה קשה לי מאד, והודעתי לבעלי, ומסרתי לו סימן, שיכיר ביני לבין אחותי, כדי שלא יוכל אבי להחליפני. אחר כך, נחמתי בעצמי, והתגברתי על רצוני, כי ריחמתי על אחותי שלא תצא לחרפה. ובערב, כאשר החליפו את אחותי במקומי, מסרתי לאחותי כל הסימנים שמסרתי לבעלי, כדי שיהיה סבור שהיא רחל, ולא עוד, אלא שנכנסתי תחת המטה שהיה שוכב עם אחותי, הוא היה מדבר עמה, היא שותקת, ואני משיבתו, כדי שלא יכיר לקול אחותי. וגמלתי עמה חסד, ולא קנאתי בה, ולא הוצאתיה לחרפה. ומה אני שאני בשר ודם עפר ואפר, לא קנאתי לצרה שלי, ולא הוצאתיה לחרפה, אתה מלך חי וקיים רחמן, מפני מה קנאתה לעבודת אלילים, שאין בה ממש, והגלית לבניי, ונהרגו בחרב, ועשו אויבים בם כרצונם? מיד ניתגלגלו רחמיו של הקב"ה, ואמר - בשביל רחל אני מחזיר את ישראל למקומם. ועל זה אומר הכתוב - "כה אמר ד' - קול ברמה נשמע, נהי בכי תמרורים, רחל מבכה על בניה, מיאנה להינחם על בניה כי איננו, כה אמר ד' - מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה, כי יש שכר לפעולתך נאם ד', וישבו מארץ אויב, ויש תקווה לאחרייתך נאם ד', וישבו בנים לגבולם" !.

זכות רחל אימנו תגן עלינו ועל כל ישראל ונזכה לבריות גופא ונהורא מעליא ויתקיים בנו :
"תן חלקנו בתורתך, שבענו מטוביך ושמה נפשנו בישועתיך !.